

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»**

**Факультет педагогіки та фінансово-економічної діяльності
Кафедра науково-природничих та математичних дисциплін**

 ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з навчальної роботи
Оксана КОГУТЮК
«30» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

5. ЕКОНОМІЧНА ЕКОЛОГІЯ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

освітньо-професійної програми **Фінанси, банківська справа та страхування**
підготовки **бакалавра**
за галуззю знань **07 Управління та адміністрування**
спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

Вінниця 2024

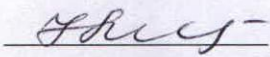
Робоча програма освітнього компонента 5. Економічна екологія та безпека життєдіяльності з підготовки бакалаврів за галуззю знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

РОЗРОБНИК:

Галина ШЕРШУН, викладач

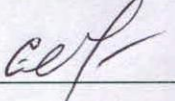
СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету педагогіки та фінансово-економічної діяльності
«29» серпня 2024 р., протокол №1

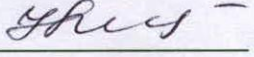
Голова д-р пед. наук, проф. Наталія МИСЛІЦЬКА

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування

 канд. економ. наук, старший викладач, завідувач кафедри
Наталія ЄВДОКИМОВА

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри науково-природничих та математичних дисциплін
«28» серпня 2024, протокол № 1

Завідувач кафедри д-р пед. наук, проф. Наталія МИСЛІЦЬКА

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти / освітньо-професійний ступінь	Характеристика освітнього компонента		
		Денна форма навчання		
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Статус освітнього компонента Обов'язковий		
	Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування			
Змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Рік підготовки: 1		
		Семестр: 1		
Загальна кількість годин – 90		Лекції 40	Семінари 10	Практ. 10
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4		Самостійна робота 30		
самостійної роботи здобувача освіти – 1,5		Вид контролю: екзамен		

2. Мета, завдання, програмні компетентності та результати навчання

2.1. Мета, завдання освітнього компонента

Мета вивчення навчальної дисципліни «Економічна екологія та Безпека життєдіяльності» полягає в тому щоб, сформувати у здобувачів освіти свідоме й відповідальне ставлення до особистої безпеки та безпеки суспільства, держави, навчитись самостійно розпізнавати й оцінювати потенційні небезпеки, визначати шляхи надійного захисту від них, створювати й підтримувати здорові і безпечні умови у різноманітних сферах людської діяльності, оберігати навколишнє середовище, пропагувати екологічну освіту та культуру. Зміст цього курсу має забезпечити оптимальне співвідношення основних теоретичних знань і практичних навичок, які необхідні для розуміння місця людини в природі та принципів сталого розвитку, здійснення природоохоронної діяльності.

Завдання:

- пояснити закономірності розвитку природи на різних рівнях її структурної організації – від організму до людського суспільства та біосфери;
- ознайомити студентів з правовими аспектами охорони навколишнього середовища та організацією служб охорони довкілля;
- розкрити категорії „людське суспільство” та різновиди середовищ його життєдіяльності, „природні ресурси та їх класифікації”;
- ознайомити студентів із структурно-функціональною суттю біосфери та еволюцією взаємовідносин людини й природного середовища;
- зазначити техногенні чинники забруднення довкілля та їх класифікацію; - висвітлити наслідки техногенного впливу життєдіяльності людини на атмосферу, гідросферу та літосферу;
- ознайомити студентів з проблемами охорони флори та фауни;
- виокремити стратегічні пріоритети гармонійного екорозвитку України;
- ознайомити студентів з демографічною ситуацією у світі та в Україні;
- пояснити наслідки урбанізаційних процесів;
- знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання.
- вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій.

- здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень.

2.2. Програмні компетентності

2.2.1. Інтегральна компетентність

Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів фінансової науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

2.2.2. Загальні компетентності.

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місце у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

2.2.3. Спеціальні (фахові) компетентності

2.3. Результати навчання

РН01. Знати свої права як члена суспільства, розуміти цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

РН06 Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.

РН15 Виявляти навички самостійної роботи та роботи в команді, демонструвати гнучке мислення, відкритість до нових знань.

2.3.2. Результати навчання за освітнім компонентом.

знати:

- основні теоретичні положення та структуру сучасної екології;
- про взаємозв'язки у природних екосистемах та у системі „людина – природа – суспільство”, стан природного середовища в Україні;
- причини і наслідки розвитку локальних, регіональних, глобальних екологічних криз;
- основні екологічні аспекти і суть заходів по збереженню довкілля щодо довкілля в цілому та стратегії природокористування;
- Закон України “Про охорону довкілля”, шляхи поліпшення екологічної ситуації;

вміти:

- застосовувати базові фундаментальні екологічні знання при формуванні особливого ставлення до об'єктів природи і суспільства, при утвердженні активної природоохоронної життєвої позиції;
- робити висновки щодо конкретних екологічних ситуацій;
- ефективно користуватися екологічними довідниками, національними законодавчими і нормативними документами;
- брати участь у вирішенні районних, галузевих і національних проблем;
- проводити природоохоронну роботу серед населення

3. Програма освітнього компонента**МОДУЛЬ 1****Наукові основи екології, екологічні проблеми світу і України****Тема 1. Предмет, методи і завдання дисципліни «екологія».**

Поняття про «Екологію» як науку. Завдання і методи екологічних досліджень.

Тема 2. Наукові засади раціонального природокористування й охорони навколишнього середовища.

Основні екологічні закони. Основні концепції взаємодії суспільства і природи.

Тема 3. Форми антропогенного впливу на навколишнє середовище.

Зміна кругообігу речовин у природі. Зміни структури земної поверхні і порушення окремих компонентів природи. Зміна енергетичного балансу планети і буферних властивостей Землі. Знищення рослинного і тваринного розмаїття, природних місць існування і розмноження тварин і рослин.

Тема 4. Глобальні проблеми людства.

Забруднення довкілля. Глобальне потепління, зміни клімату та руйнування озонового шару. Перенаселення. Вичерпування природних ресурсів. Утилізація відходів. Втрата біорозмаїття та вирубування лісів.

Тема 5. Проблеми раціонального природокористування і охорони довкілля.

Сучасний стан навколишнього природного середовища Світу. Загальний стан природних ресурсів України, еколого-економічні проблеми їх використання. Причини виникнення екологічної кризи. Заповідна справа в Україні. Основні проблеми соціально-економічного розвитку України та їх екологічні наслідки

Тема 6. Регіональні екологічні проблеми України.

Регіональні аспекти забруднення навколишнього природного середовища України. Характеристика екологічних умов Полісся, Лісостепу і Степу. Характеристика екологічних умов Українських Карпат і Криму. Характеристика екологічних умов Чорного і Азовського морів. Наслідки аварії

на ЧАЕС. Великомасштабні територіальні природоохоронні проблеми України. Шляхи поліпшення екологічної ситуації.

Тема 7. Управління природокористуванням та правовий захист навколишнього середовища.

Організація системи управління екологічною безпекою в Україні. Екологічне законодавство України. Спеціальні інструменти управління екобезпекою в Україні.

Тема 8. Екологічний моніторинг. Система екологічної інформації
Екологічний моніторинг та його види. Організаційна структура державного екологічного моніторингу в Україні. Екологічні нормативи та стандарти якості навколишнього середовища. Система екологічної інформації та статистика охорони довкілля.

Тема 9. Екологічна експертиза та проблеми її організації.

Екологічна експертиза. Форми екологічної експертизи. Суть і етапи експертизи. Організація екологічної експертизи.

Тема 10. Планування раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища.

Сутність планування раціонального природокористування й охорони довкілля. Територіальні комплексні схеми охорони природи та основні етапи їх розробок. Принципи і методи планування охорони довкілля. Планування заходів з охорони і використання об'єктів природи.

МОДУЛЬ 2

Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. БЖД в умовах надзвичайних ситуацій.

Тема 11. Сутність БЖД. Концепція ООН про сталий розвиток людства.

Вступ. Термінологічно-понятійний апарат, об'єкт, предмет, функції, мета та завдання дисципліни. „Безпека” і „небезпека” як ключові категорії в безпеці життєдіяльності. Системний аналіз - методологічна основа екології та БЖД. Поняття ризику.

Тема 12. Фізіологічні, психологічні та соціальні основи забезпечення безпечної життєдіяльності.

Психологічні та фізіологічні особливості людини, їх вплив на безпеку життєдіяльності. Структура і властивості сенсорної системи людини. Характеристика основних аналізаторів, що забезпечують безпеку життєдіяльності. Значення нервової системи в життєдіяльності людини. Загальне уявлення про обмін речовин та енергії. Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини.

Тема 13. Медично-біологічні та соціальні проблеми здоров'я.

Вплив негативних чинників на здоров'я людини. Основи здорового способу життя. Раціональне та здорове харчування. Вимоги до якості основних продуктів харчування. Харчові добавки, ГМО та їх вплив на здоров'я людини. Культура здоров'я та безпека життєдіяльності.

Тема 14. Раціональні умови життєдіяльності людини та її вплив на навколишнє середовище.

Людина як біологічний та соціальний суб'єкт. Середовище життєдіяльності людини, його характеристика, оптимальні та допустимі параметри з точки зору забезпечення життєдіяльності людського організму. Соціально – політичне середовище. Техногенне середовище (техносфера). Психологічні причини свідомого порушення виконавцями вимог безпеки

Тема 15. Природні небезпеки.

Природні небезпеки: літосферні, гідросферні, атмосферні, космічні стихійні лиха. Заходи спрямовані на запобігання негативної дії природних джерел небезпеки на людину. Загальні закономірності виникнення природних небезпек.

Тема 16. Небезпеки техногенного характеру.

Техногенні небезпеки. Антропогенний вплив на навколишнє середовище. Аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище. Аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин. Загальні закономірності виникнення техногенних небезпек.

Тема 17. Соціальні небезпеки.

Соціально-політичні небезпеки. Загальні закономірності виникнення небезпек. Політичні небезпеки: війни, тероризм, екстремальні ситуації криміногенного характеру. Соціальні небезпеки, викликані низьким духовним та культурним рівнем. Алкоголізм, тютюнокуріння.

Тема 18. Причини виникнення та класифікація НС. Захист населення у НС.

Визначення рівня НС, регламент подання інформації про їх загрозу або виникнення. Ліквідації наслідків НС. Запобігання НС та організація дій для усунення їх негативних наслідків. Дії населення в умовах НС. Індивідуальні та колективні засоби захисту. Ліквідація наслідків впливу на людину радіоактивних, хімічних та біологічних речовин.

Тема 19. Організація життєзабезпечення населення в НС.

Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій. Укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та евакуаційні заходи. Заходи по евакуації. Радіаційний і хімічний захист населення і

територій. Інженерний захист, біологічний захист, медичний, психологічний захист.

Тема 20. Перша допомога при нещасних випадках.

Поняття про першу медичну допомогу. Загальні принципи надання долікарської допомоги. Надання долікарської допомоги при порушенні дихання і серцевої діяльності. Надання долікарської допомоги при опіках та обмороженні. Допомога при утопленні

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	усього	аудиторні	у тому числі			самост.роб.
лекції				практичні		
1 семестр						
Модуль 1.Наукові основи екології, екологічні проблеми світу і України, 40 год						
Тема 1.Предмет, методи і завдання дисципліни «екологія».	4	2	2			2
Тема 2.Наукові засади раціонального природокористування й охорони навколишнього середовища.	4	2	2			2
Тема 3. Форми антропогенного впливу на навколишнє середовище.	5	4	2	2		1
Тема 4. Глобальні проблеми людства.	6	4	2		2	2
Тема 5. Проблеми раціонального природокористування і охорони довкілля.	4	2	2			2
Тема 6. Регіональні екологічні проблеми України.	3	2	2			1
Тема 7. Управління природокористуванням та правовий захист навколишнього середовища.	3	2	2			1
Тема 8. Екологічний моніторинг. Система екологічної інформації.	6	4	2		2	2
Тема 9. Екологічна експертиза та проблеми її організації.	5	2	2			1
Тема 10. Планування раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища.	3	2	2			1
Модульна контрольна робота 1	2	2		2		
Разом за змістовим модулем 1	43	28	20	4	4	15
Модуль 2. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. БЖД в умовах надзвичайних ситуацій, 40 год						

Тема 11. Сутність БЖД. Концепція ООН про сталий розвиток людства.	3	2	2			1
Тема 12. Фізіологічні, психологічні та соціальні основи забезпечення безпечної життєдіяльності.	6	4	2		2	2
Тема 13. Медично-біологічні та соціальні проблеми здоров'я.	6	4	2		2	2
Тема 14. Раціональні умови життєдіяльності людини та її вплив на навколишнє середовище.	6	2	2	2		2
Тема 15. Природні небезпеки.	3	2	2			1
Тема 16. Небезпеки техногенного характеру.	3	2	2			1
Тема 17. Соціальні небезпеки.	3	2	2			1
Тема 18. Причини виникнення та класифікація НС. Захист населення у НС.	8	6	2	2	2	2
Тема 19. Організація життєзабезпечення населення в НС.	4	2	2			2
Тема 20. Перша допомога при нещасних випадках.	3	2	2			1
Модульна контрольна робота 2	2	2		2		
Разом за змістовим модулем 2	47	32	20	6	6	15
Усього годин	90	60	40	10	10	30

5. Теми семінарських занять

№ з/п	№ модуля / теми	Назва теми	К-ть Годин
1.	1/ 3	Наукові основи екології, екологічні проблеми світу і України.	2
2.	1/10	Модульна контрольна робота 1	2
3.	2/14	Небезпеки, що ведуть до надзвичайних ситуацій	2
4.	2/18	Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі	2
5.	2/20	Модульна контрольна 2	2
Разом			10

6. Теми практичних занять

№ з/п	№ модуля /теми	Назва теми	К-ть годин
1.	1 /4	Екологічні проблеми людства.	2
2.	1/8	Екологічні проблеми України та її регіонів.	2
3.	2 /12	Визначення психологічної піддатливості людини до небезпеки. Стан здоров'я, імунітету.	2
6.	2/13	Дослідження соціальних небезпек. Засоби їх попередження. Моніторинг НС.	2
7.	2/18	Надання ПМД потерпілим під час нещасних випадків.	2
Разом			10

7. Теми лабораторних занять

Теми лабораторних занять освітнім компонентом не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	№ модуля /теми	Назва теми	К-ть годин
1.	1 / 1	Предмет, методи і завдання дисципліни «екологія».	2
2.	1/ 2	Наукові засади раціонального природокористування й охорони навколишнього середовища.	2
3.	1/3	Форми антропогенного впливу на навколишнє середовище.	1
4.	1/4	Глобальні проблеми людства.	2
5.	1/5	Проблеми раціонального природокористування і охорони довкілля.	2
6.	1/6	Регіональні екологічні проблеми України.	1
7.	1/7	Управління природокористуванням та правовий захист навколишнього середовища.	1
8.	1/8	Екологічний моніторинг. Система екологічної інформації.	2
9.	1/9	Екологічна експертиза та проблеми її організації.	1
10.	1/10	Планування раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища.	1
11.	2/11	Сутність БЖД. Концепція ООН про сталий розвиток людства.	1

12.	2/12	Фізіологічні, психологічні та соціальні основи забезпечення безпечної життєдіяльності.	2
13.	2/13	Медично-біологічні та соціальні проблеми здоров'я.	2
14.	2/14	Раціональні умови життєдіяльності людини та її вплив на навколишнє середовище.	2
15.	2/15	Природні небезпеки.	1
16.	2/16	Небезпеки техногенного характеру.	1
17.	2/17	Соціальні небезпеки.	1
18.	2/18	Причини виникнення та класифікація НС. Захист населення у НС.	2
19.	2/19	Організація життєзабезпечення населення в НС.	2
20.	2/20	Перша допомога при нещасних випадках.	1
Разом			30

9. Методи та технології навчання

Методи викладання освітнього компонента 12. Банківська справа спрямовані на розв'язання навчальних завдань.

Вибір методів і технологій викладання та навчання здійснюється залежно від мети заняття, змісту, навчальних можливостей здобувачів освіти, особливостей особистості викладача, матеріально-технічного забезпечення.

Засоби навчання, які застосовуються при викладанні дисципліни, є словесні, наочні й практичні. Серед форм та методів подачі навчального матеріалу з 12. Банківська справа застосовуються:

1. Структурно-логічне навчання: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки і вирішення дидактичних завдань на основі поетапного відбору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів;

2. Контекстне навчання: ґрунтується на інтеграції різних видів діяльності, як навчальної, наукової, так і практичної.

3. Імітаційне навчання, основою якого є імітаційно-ігрове моделювання в умовах навчання процесів, що відбуваються в реальній системі.

4. Проблемне навчання, яке здійснюється на основі ініціювання самостійного пошуку здобувачем освіти знань через проблематизацію (викладачем) навчального матеріалу.

Застосовуються професійно-ігрові технології викладання: системи використання різноманітних «ігор», під час проведення яких формуються вміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору (ділові та рольові ігри, імітаційні справи тощо).

Подані матеріали дозволяють здобувачеві освіти самостійно планувати

терміни та обсяги змістової складової навчальної діяльності, прогнозувати її результативність

За рівнем активності: пояснювально-демонстраційний, дослідницький.

За функцією: усне викладання матеріалу, закріплення, самостійна робота щодо засвоєння навчального матеріалу, перевірка і оцінка знань та умінь.

Самостійна робота здобувачів освіти включає дві складові: самостійна підготовка до аудиторних занять, до занять у режимі онлайн, підготовка до модульного контролю та рубіжного контролю.

10. Методи та форми контролю

Методами та формами контролю результатів навчання є: екзамен; тести; аналітичні звіти, реферати; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю знань здобувачів:

- поточний;
- модульний;
- підсумковий (екзамен).

Поточний контроль знань здобувачів протягом одного семестру включає оцінку за роботу на практичних заняттях та самостійну роботу.

Модульний контроль знань здійснюється через проведення аудиторних письмових модульних контрольних робіт або комп'ютерного тестування.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі екзамену за екзаменаційними білетами, кожен з яких включає три питання (усно). Екзаменаційні білети повинні бути затвердженими в установленому порядку.

Екзамен є обов'язковою підсумковою формою контролю, яка дає змогу оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведена до рівня поточних форм контролю.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС - A, B, C, D, E, FX, F).

Критерії та засоби оцінювання запланованих програмних результатів навчання

Критеріями ефективності запланованих результатів навчання є глибина та дієвість знань, системність та усвідомленість знань.

Методами і засобами оцінювання підготовки до занять та виконання практичних завдань виступають: усний контроль (індивідуальне і фронтальне опитування здобувачів освіти); засоби письмового контролю (тестові завдання, контрольні роботи, ситуаційні задачі), індивідуальні завдання – написання рефератів.

Рейтингова система оцінювання дозволяє врахувати рівень знань, поточну підготовку студентів до аудиторних занять та визначити рівень засвоєння навчального матеріалу окремої теми. Підсумкова оцінка виставляється після складання екзамену за рейтинговими показниками.

Норми і критерії оцінювання знань запланованих програмних результатів навчання
Оцінка «відмінно» (рівень досягнень А, бали 90-100). Здобувач освіти відповідно до програми виявив всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної і додаткової літератури, сформулював повні відповіді на всі поставлені запитання, виявив креативність та уміння творчого застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань; має загальний високий рівень ерудиції та культури мови, здатний до самостійного поповнення надбаних знань і умінь у процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності.
Оцінка «добре» (рівень досягнень В, бали 82 - 89). Здобувач освіти міцно засвоїв програмний матеріал, вміє логічно і послідовно його викласти, має повні та системні знання з дисципліни, точно формулює означення й правила, не допускає істотних помилок у відповідях на запитання, вільно оперує навчальним матеріалом дисципліни, знає наукову й довідкову літературу, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань.
Оцінка «добре» (рівень досягнень С, бали 75 - 81). Здобувач освіти виявив системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної літератури, виявив уміння застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань, глибоко розуміє матеріал. Знання здобувача освіти з окремих тем мають неповний характер, немає достатньої самостійності в аргументації відповідей, у відповідях він допускає недоліки, які може самостійно виправити.
Оцінка «задовільно» (рівень досягнень D, бали 64 - 74). Здобувач освіти виявив знання основного навчального матеріалу в необхідному для

подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності обсязі, вияв поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, давав неповні відповіді на поставлені запитання із застосуванням певних штампів, виявив уміння репродуктивного вирішення практичних завдань, у процесі їхнього виконання допускав суттєві помилки, які міг усунути лише за допомогою викладача.

Оцінка «задовільно» (рівень досягнень E, бали 60 - 63). Здобувач освіти володіє навчальний матеріал поверхово й фрагментарно.

Оцінка «незадовільно» (рівень досягнень FX, бали 35 - 59). Здобувач освіти не засвоїв переважної частини програмного матеріалу, має поверхове, фрагментарне уявлення про дисципліну, допускав принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань, на більшість запитань не давав відповіді, не здатний використати наявні знання під час виконання простих практичних завдань, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал і підготуватися до повторного складання.

Оцінка «незадовільно» (рівень досягнень F, бали 1 - 34). Здобувач освіти не опанував навчальним матеріалом, не має знань із більшої його частини, не дає відповіді на більшість поставлених завдань, не спроможний самостійно опанувати програмним матеріалом і потребує повторного вивчення дисципліни.

Шкала оцінювання

№ з/п	За шкалою ВГПК (в балах)	За шкалою ECTS	За національною шкалою
1.	90-100	A	Відмінно
2.	82-89	B	Добре
3.	75-81	C	Добре
4.	64-74	D	Задовільно
5.	60-63	E	Задовільно
6.	35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
7.	1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

11. Рекомендовані джерела інформації

11.1. Базова література

1. Екологія. Навчальний посібник./ Юрченко Л.І. Професіонал, Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.
2. Екологія людини : Навчальний посібник./ Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Суми : ВТД «Університетська книга», 2019. 391 с.
3. Основи екології. Підручник./ Мягченко О.П. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 312 с.
4. Безпека життєдіяльності: підручник / О.І. Запорожець, Б.Д. Халмурадов, В.І. Применко та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 448 с.
5. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / Зацарний В.В. Зацарна О. В. Землянська О. В. Праховнік Н. А. Київ, НТУУ «КПІ», 2016. 230 с.
6. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці: Навчально-методичний комплекс для підготовки спеціалістів ступеня «бакалавр» III-IV рівнів акредитації для всіх напрямків підготовки /М.М. Сакун, І.В. Москалюк, В.Ф. Нагорнюк; за редакцією Сакуна М.М. Одеса: Видавництво, 2017. 400 с.

11.2. Допоміжна література

1. Промислова екологія. Навчальний посібник. / Бедрій Я.І., Білінський Б.О., Івах Р.М., Козяр М.М. Київ : Кондор, 2018. 374 с.
2. Основи екології. Методичні матеріали для проведення семінарських, практичних занять з дисципліни «Основи екології». Укладач : І.Ю. Фекета. Ужгород: видавництво ФОП Бреза А.Е., 2020. 55 с.
3. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник./ Атаманчук П.С - К.: ЦУЛ, 2017. – 276 с.

11.3. Інтернет- ресурси

1. <https://mepr.gov.ua/>
2. <https://www.ecoleague.net/>
3. <http://www.donoenc.com.ua/>
4. Верховна Рада України – <http://www.rada.kiev.ua> .
5. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua/>
6. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України – [http: https://mepr.gov.ua](http://mepr.gov.ua)
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України – <http://www.president.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій – <http://www.mns.gov.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України – <http://www.mon.gov.ua>
7. Рада національної безпеки і оборони України – <http://www.rainbow.gov.ua/>
8. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України – <http://erriu.ukrtel.net/index.html>.